

שיעורי תורה רשק

היבלי תורה

ערש"ק בהר בחוקתי כג אייר תשע ♦ דף היומי בבלי: סנהדרין פד ירושלמי: דמאי י

וחשב עם קנהו משנת המכרו לו עד שנת היבל

הקשה בספר 'אילים', הלא אף לאחר שנדקדק היטב בחשבון לפי מספר השנים יפסיד בעל הבית, מאחר שאין שכר שנה אחת דומה לשכרה של חברתה, ועיקר שויו של העבד הוא בשנים המאוחרות לאחר שהתרגל בעבודתו של בעל הבית. ממילא כאשר אנו משוים את שכר השנים המאוחרות לשכר השנים הראשונות, נמצא בעל הבית נפסד.

ברם, רש"י פירש בסוף הפרשה הפרשיות הללו נאמרו על הסדר, בתחלה הזהיר על השביעית, ואם חמד ממוון ונחשד על השביעית סופו למכור מטלטליו, לכך סמך לה 'וכי תמכרו ממכר', לא חזר בו סוף מוכר מאחוזתו, לא חזר בו סוף מוכר את ביתו, לא חזר בו סוף לזה בריבית, לא חזר בו סוף מוכר את עצמו, לא חזר בו לא דיו לישראל אלא אפילו לנכרי.

אדם זה שכל כך אדוק הוא בחטא פירות שביעית, כאשר הגיע לענשו החמור שהוצרך למכור עצמו לגוי, כבר יצאו רוב שנותיו זה כמה. שהרי כששנה באולתו ונאלץ למכור מאחוזתו, כבר הגיע באותה עת לשנת העשרים, שבפחות מכאן אין הוא נאלץ למכור מאחוזתו, כבר הגיע באותה עת לשנתו העשרים, שבפחות מכאן אין הוא יכול למכור בנכסי אביו (בבא בתרא קנה.). בשנת השמטה שלאחריה כאשר המשיך להתייצב על דרך לא טוב ומכר גם את ביתו, כבר מלאו לו עשרים ושבע. כאשר שב על קיאו בשמטה השלישית ופשט את ידו ללוות בריבית, היה אז בגיל שלשים וארבע. בשנתו הארבעים ואחת היתה זו לו השמטה הרביעית שדרך בדרך זו, ובה מכר את עצמו לישראל. בשלב האחרון, כאשר מכר את עצמו לגוי, חסרו לו רק שנתיים להגיע לשנת החמשים, שממנה ואילך מתחילים ימי הירידה, כמו שכתוב 'ומבן חמשים שנה ישוב מצבא העבודה ולא יעבוד עוד'.

אותו גוי שקנה אותו לעבד, נתן את כספו בעיקר תמורת השנים שלאחר מכאן שבהן הגיע כבר העבד לימי הזקנה.

החשבון שציותה בו תורה 'וחשב עם קנהו משנת המכרו לו עד שנת היבל', חשבון צדק ואמת הוא, ואין בו פעילת אוון עם הגוי.

חתם סופר

נושאי הדף בעלון

- מתי נחשב שאין רופא אחר ומותר לבן לחבול לצורך רפואה.....סנהדרין פד
- אם מותר לבן למול את אביו.....סנהדרין פה
- הוראת הלכה וחיבור ספרי פסק לפני שנת הארבעים.....סנהדרין פו
- אם ארץ ישראל גבוהה מכל הארצות ובית המקדש גבוה מארץ ישראל, ונפקא מינה לענין נדרים.....סנהדרין פז
- דין הפרשת פאה מן הפת ונתנית מעשר וחלה באופן זה.....סנהדרין פח
- אמירת לחשים סגוליים לרפואה ולהוצאת עין הרע.....סנהדרין פט
- משיחת רצועות התפילין בשומן דגים טמאים.....סנהדרין צ
- כפתור ופרח.....עמוד 5

מתי נחשב שאין רופא אחר ומותר לבן לחבול לצורך רפואה

בדעת הרמב"ם והרמ"א שסוברים שרק אם יש אחר שיכול לעשות את הרפואה לאביו, לא יעשה זאת הבן, אבל אם אין אחר מותר לבן לעשות זאת, יש לדון מה נחשב שיש שם אחר, אם דווקא כשנמצא רופא אחר בשעת מעשה, או גם אם נמצא רחוק אך אפשר לקרוא לו.

ובשו"ת מנחת יצחק (שם אות ד) דייק מדברי סוגייתינו, שמה שאסרו אלו האמוראים על בניהם, הוא דווקא להוציא קוץ או לפתוח כויה, שהם דברים שאינם מעשה אומן ואפשר למצוא בנקל אדם אחר שיעשה זאת, אבל דברים שהם מעשה אומן והבן בקי בהם, ואינו בנקל כל כך למצוא אדם אחר שיעשה זאת, שצריך לקרוא לרופא, נראה שנחשב כאין שם אחר ומותר לבן לעשות זאת.

ובפרט היכן שאביו ואמו חלולים, ואם לא יעשה זאת הבן יצטרכו ללכת לבית חולים ולרופא, ולפעמים צריכים להמתין שם זמן רב, והם טירחא וצער גדול בשבילם. וכן במקום שצריך אביו לקבל טיפול רפואי קבוע כל יום כגון זריקה, ואם לא יתירו לבן לעשות זאת, יתשל אביו מלעשות זאת וינזק או אפילו רק יצטער, ודאי מותר לבן לעשות זאת, שנחשב כאין שם אחר. [ולענין זריקה עיי"ש ובשו"ת מנחת שלמה שם, שיש צדדים נוספים להקל בזה שאינו נחשב כלל חבורה].

ועוד יש לדון כאשר יש אחר שיכול לעשות זאת, אך הוא רוצה תשלום עבור מעשיו, והבן יעשה זאת בחינם, אם זה נחשב שיש אחר או לא. ובגשר החיים (ח"ב פ"א סי' א) כתב שזה נחשב כמי שאין שם אחר, כיון שהבן אינו מחוייב לשכור מומחה ולשלם משלו שלהלכה נפסק שכיבוד אב הוא משל אב ולא משל בן, ולכן מותר לבן לעשות. והסכים עמו בשו"ת מנחת שלמה (שם אות ב). ובשו"ת שבט הלוי (ח"י סי' קנט) פקפק בזה, וכתב שאין זה שייך לכיבוד אב משל אב ולא משל בן, שדין זה נאמר בכיבוד אב ולא בהכאה, ובהכאה צריך להוציא מממונו כדי שלא להכות את אביו. ומכל מקום כתב שכל זה הוא רק אם הרופא רוצה שכר שרגילים ליטול על רפואה כזאת, אבל אם רוצה שכר מופלג, אין צורך ליתן לו ומותר לבן לעשות את הרפואה.

ועוד כתב בשבט הלוי שכל זה הוא אם הרופא האחר שיכול לעשות זאת הוא בקי ומומחה כמו הבן, אבל אם הבן הוא בקי יותר ויש לשער שהוא יעשה את הרפואה על הצד היותר טוב, ודאי מותר לו לכתחילה לעשות אותה, שזה נחשב כמו שאין אחר.

ובשו"ת חלקת יעקב (יו"ד סי' קלא) כתב שאם הרפואה היא לצורך פיקוח נפש או אפילו לספק פיקוח נפש, מותר לבן לעשות אותה אפילו כשיש אחר, שבמקום פיקוח נפש הותר איסור הכאה.

אם מותר לבן למול את אביו

בשו"ת ארץ צבי (ח"ב סי' מח) כתב שמוותר לבן למול את אביו, וכתב שלפי הסברא בתחילת סוגייתנו שהבן נעשה שליח להכות את אביו כשהוא חייב מלקות, שכבוד שמים עדיף מאיסור הכאת האב, אם כן אפשר היה לומר לפי סברא זו שמוותר לבן גם למול את אביו כיון שאף הוא ענין של כבוד שמים. אך כתב שלדברי מסקנת סוגייתנו שאין הבן נעשה שליח להכות את אביו אף על פי שהוא במקום כבוד שמים, נדחית סברא זו, ואם כן אפשר שאף למולו אסור, אלא ימול אותו אחר.

וכתב שלכאורה היה נראה שאפילו אם עתה אין אחר שיכול למול את האב ורק למחר יהיה, גם כן אסור לבן למולו. שאם היה יתכן שבן ימול את אביו מילה בזמנה ביום השמיני, ובאותו היום לא היה אחר שימולו, ודאי היה מותר לבן למולו, שכמו שמילה בזמנה דוחה שבת, כן תדחה המילה איסור זה של חבלה באביו. אך כיון שמילת בן את אביו שייכת רק במילה שלא בזמנה כשהאב מבוגר, א"כ כשם שמילה שלא בזמנה אינה דוחה שבת כיון שאפשר למחר, כמו כן אינה דוחה איסור מכה אביו אפילו אם היום אין אחר שיעשה זאת, כיון שאפשר למחר על ידי אחר.

אך צידד להתיר לבן למול את האב מטעם אחר, על פי לשון הרמ"א (יו"ד סי' רמג ס"א) שכתב לענין האיסור לבן לעשות רפואה לאביו, במה דברים אמורים שיש שם אחר לעשות, אבל אם אין שם אחר והוא מצטער הרי זה מקיזו וחותר לו כפי מה שירשהו לעשות. שמבואר שאפילו שאינו פיקוח נפש או סכנה, אם האב מצטער מותר לבן לחבול לצורך. ואם כן הוא הדין במילה אם האב מצטער בזה שאינו מהול, וקשה לו להמתין למחר שיבוא אחר למולו שכל רגע שאינו מהול הרי צער בשבילו, מותר לבן למולו. וכתב שהוא קל וחומר מחותר לו אבר שמוותר, שאם לחתוך לו אבר ולעשותו בעל מום מותר כדי שלא יצטער, כל שכן שמוותר למולו, שהמילה היא תיקון, שהערלה היא מום, ועל ידי המילה נעשה תמים, כמבואר במדרש (ב"ר מו ד), אלא הערלה הזאת העבר אותה ובטל המום, 'התהלך לפני והיה תמים' (בראשית י"א). ולכן רק אם יש אחר עתה, אין לבן למול, אבל אין לדחות בשביל זה את המילה למחר ולצער את האב. וע"ע שו"ת אמרי אש (יו"ד סי' צד) ושו"ת מנחת שלמה (תניינא סי' עט) מה שכתבו בזה.

לרישום ועדכון שיעורי תורה ניתן לשלוח

פקס ל: 03-543-5757

הוראת הלכה וחיבור ספרי פסק לפני שנת הארבעים

במשנה, נמצא חומרו קולו. ופירש רש"י (ד"ה נמצא), חומר שהחמירו עליו שאינו ראוי להוראה עד שיהא בן ארבעים שנה. וכונתו לדברי הגמרא בסוטה (כב:) שעד ארבעים שנה אין לתלמיד להורות. וברש"י (ד"ה בשוין) פירש שזה הוא רק אם יש בעיר גדול ממנו בחכמה, אבל אם גם הגדולים ממנו שוים לו בחכמה, מותר לו להורות. ובתוספות (ד"ה בשוין) הביאו דעה, שאפילו אם יש גדול שוה לו בחכמה אסור להורות, ורק אם הוא גדול מכולם בחכמה מותר לו להורות.

וברש"י כאן כתב (ד"ה תלמיד) שאם הורה אותו תלמיד אין לסמוך על הוראותיו. אמנם בתשובות הרדב"ז (ח"ו סי' ב אלפים קמז) כתב, שאף שנקרא אינו ראוי להוראה, לא נאמר עליו שהוראותיו בטלות, כמו שנאמר על מי שנטל שכר כדי לדון שדיניו בטלים (בכורות כד:), אלא אם הורה הוראותיו קיימות, כיון שיכול לומר שיודע הוא בעצמו שלא יטעה, ובפרט אם מורה מתוך ספר.

והרמב"ם והטור השמיטו דין זה, וכתב בבית יוסף (יו"ד סי' רמב ד"ה כל תלמיד) שהם מפרשים את כוונת הגמרא שם, שעד ארבעים שנה מותר לתלמיד לנהוג מידת חסידות ולעכב את עצמו מלהורות, ואחר ארבעים אסור לו וחייב להורות. אבל ודאי מותר להורות גם קודם ארבעים. ובשו"ע גם כן סתם ולא הביא דין זה.

ורבים מן האחרונים פירשו, שגם הרמב"ם והטור מפרשים את דברי הגמרא כפשוטו שעד ארבעים שנה אסור להורות, אך סוברים שכל דין זה נאמר על זמן התלמוד, שלא היו הספרים ופסקי ההלכות מצויים, והיו מורים מפי סופרים ולא מפי ספרים. אבל בזמן הזה שמצויים ספרי הלכה ופסק, אם למד התלמיד והגיע להוראה יכול להורות מתוך הספרים אפילו אם הוא פחות מבן ארבעים, ומעשים בכל יום שהבחורים מורים הוראות ואין פוצה ואין מצפצף (שו"ת הרדב"ז שם, שו"ת מהרשד"ם חו"מ סי' א, לחם משנה תלמוד תורה פ"ה ה"ד).

אמנם **הרמ"א** (יו"ד סי' רמב סל"א) כן הביא דין זה, שאין לאדם להורות עד ארבעים שנה אם יש בעיר גדול ממנו אף על פי שאינו רב.

ועל פי דברי **הרמ"א** אלו, נתפרסם כרוז בקהילת פראג על ידי הנודע ביהודה ובית דינו (הובא בשו"ת תשובה מאהבה ח"ג סי' שעה בהערותיו על דברי הרמ"א), 'שבזמן הזה רבו המחברים המדפיסים ספרים, וגורמים לביטול זמן שעוסקים בהם במקום בספרי הקדמונים, ואם לא היה נוגע להלכה החרשנו, אך יש שמחברים ספרי פסק והלכה, והספרים מתפשטים בעולם, וחושבים ההמון שכל מה שנתפשט אפשר לסמוך עליו, ואפילו מורי הוראה שאין להם חיוך לטעום ולהבחין בטיב הדברים סומכים עליהם.

ולכן ראינו לעמוד בפרץ לתקן תיקון בקהילתנו, שכל צורבא מרבנן שלא מלאו לו ארבעים שנה, לא ירים ידו להדפיס ספרים בש"ס ופוסקים בחייו.

ורק מי שמלאו לו ארבעים לבניה הרשות בידו אם הוא ראוי לכך להדפיס את חידושו בדפוס. וכל זה נגמר אצלנו בהסכמת כולנו לאיסור, ואין לפרוץ בזה גדר.

אם ארץ ישראל גבוהה מכל הארצות ובית המקדש גבוה מארץ ישראל, ונפקא מינה לענין נדרים

בגמרא, מלמד שבית המקדש גבוה מארץ ישראל, וארץ ישראל גבוה מכל הארצות וכו'. ודנו האחרונים שבזמן הזה עינינו רואות שאין הדבר כן, ויש מקומות גבוהים מארץ ישראל.

ועוד שבכדור הארץ מה שייך גבוה ונמוך, הרי כיון שהוא כדור בכל מקום שעומד האדם נראה לו האופק נמוך יותר ממקום עומדו, וכל מי שבא מן האופק נראה לו כעולה.

וכתבו **המהרש"א** (קידושין סט. ח"א ד"ה בית המקדש), **שו"ת חתם סופר** (יו"ד סי' רלד) והפלאה (קידושין שם ד"ה כדקתני), שאין כוונת הגמרא לענין גובה כפשוטו, אלא הכוונה שארץ ישראל וירושלים הם מרכז העולם, ומהם הושתת כל העולם, ולכן נקרא שעולים אליהם, כיון שהארץ כדוריית, ואם יהיה לפנינו כדור עגול ואנו מכירים בו נקודה אחת שממנה הושתת הכדור ההוא ונתרחב משם והתפשט ונעשה עגול כמות שהוא, וכל הפיות אליו פונים וממנו יונקים יניקת חיותם והוא המרכז האמתי של הכדור, ואז בלי ספק מכל צד שפונים אליו נקרא עלייה, לא עלייה במעלה וגדולה המקום לבד אלא עלייה ממש כמי שעומד במקומו ורואה האופק שסביביו ירוד ועמוק.

ולענין בית המקדש כתב **בשו"ת הרדב"ז** (ח"ב סי' תרלט), שבזמן הבית היה גבוה מירושלים כמו שמשמע מן הפסוקים, רק בזמן הזה נשתנה הדבר שכאשר כבשו העכו"ם את הר הבית ערו בו עד היסוד כדי שלא יהיה גבוה יותר ממקדשיהם. וכן חפרו בהר לגלות את יסודות המקדש, ולכן נתנמך הר הבית.

ולעומת זאת ירושלים כיון שנחרבה כמה וכמה פעמים, בכל פעם נעשו חורבותיה תל אבנים, ואחר כך כשנכבשה, עשו על תל החרבות קרקע, וכן נעשה בכל חורבן וכיבוש, וכמו שאנו רואים בעינינו, שגם כשחופרים שם בעומק רב מתחת הבתים, מוצאים שם חרבות של הבתים הישנים. ולכן הוגבהה העיר, והיום הרי היא גבוהה יותר מהר הבית.

ובים של שלמה (קידושין סט. פ"ד סי' א) כתב שיש בזה נפקא מינה להלכה, לענין מי שנדר לעלות מארץ ישראל לארץ אחרת, או שנדר לעלות מירושלים לעיר אחרת, שנדרו בטל ולוקה משום 'לא תשא שם ה' אלהיך לשוא' (שמות כו ז), שהרי ארץ ישראל גבוהה מכל הארצות, ואין ארץ שאפשר לעלות מארץ ישראל אליה, אלא לכולם צריך לרדת, וכן ירושלים גבוהה מכל ארץ ישראל ואין עיר שאפשר לעלות עליה מירושלים.

דין הפרשת פאה מן הפת ונתנית מעשר וחלה

באופן זה

בגמרא, דתנן מצות פאה להפריש מן הקמה, לא הפריש מן הקמה יפריש מן העומרין, לא הפריש מן העומרין יפריש מן הכרי עד שלא מירחו, מירחו, מעשר ונותן לו. משום רבי ישמעאל אמרו אף מפריש מן העיסה. ופסק הרמב"ם (מתנות עניים פ"א ה"ב) כדעת רבי ישמעאל, והוסיף שלא דווקא מן העיסה, אלא אפילו אם אפאו, נותן פאה מן הפת, שכל שהקציר קיים, אפילו נשתנה בכמה שינויים יש עליו עדיין חיוב פאה. על פי הרדב"ז (שם ד"ה ואפאו פת). וכן כתב המאירי (ד"ה מצות פאה).

אמנם באופן כזה שנותן פאה לאחר מירוח וגמר מלאכה, צריך לעשר קודם את השדה ואחר כך לתת פאה, וכשמפריש פאה צריך להפריש שיעור [שהוא לכל הפחות אחד מששים כמבואר ברמב"ם (שם הט"ו)] כנגד כל השדה, ולא רק כנגד מה שנשאר אחר המעשר, שלא יפסיד העני שמקבל את הפאה, שהרי פאה פטורה מן המעשר. רמב"ם (שם פ"ב הי"א, על פי הרדב"ז שם ד"ה ונותן להם, ובמעשה רקח ברמב"ם כאן צ"ן ג"כ לדברי הרמב"ם בפ"ב. וכ"ה ברש"י כאן ד"ה מרחו).

וכתב הרדב"ז (פ"ב שם), שכל זה הוא לענין מעשר, שפאה פטורה מן המעשר, אבל כאשר נותן מן הפת, נראה שיכול בעל הבית להפריש חלה, ולנכות גם מהפאה שיעור חלה, שהרי פאה ולקט חייבים בחלה כמו שכתב הרמב"ם (ביכורים פ"ו ה"ג), ואם כן אין זה הפסד לעני כיון שגם הוא חייב להפריש חלה. ואף על פי שמן התורה אין לחלה שיעור, ואפילו אם מפריש כשעורה פוטר את כל העיסה, כיון שחכמים נתנו בה שיעור, לבעל הבית אחד מעשרים וארבעה, ולנחתום אחד מארבעים ושמונה, גם העני חייב בשיעור זה, ואינו מפסיד אם יפריש בעל הבית שיעור פאה גם כנגד החלה.

אך בדרך אמונה (ציון הלכה מתנות עניים פ"א ס"ק כו) תמה על דברי הרדב"ז, שאפילו שגם העני חייב בחלה, חיוב חלה אינו בכל עיסה, אלא יש שיעור לעיסה שחייבת בחלה, ראה ברמב"ם (שם פ"ו הט"ו), ואם כן יכול העני לומר שהוא לא היה עושה עיסה בשיעור החייב בחלה אלא עיסה קטנה, ואם כן מפסיד לו בעל הבית כשמפריש חלה, והרי זה כמו מעשר, שאין יכול בעל הבית לנכות את שיעורו מן הפאה, והעלה דין זה בצ"ע.

ועוד הביא בשם דברי ישראל (פכ"ה סק"ב) שכתב שכאשר מפריש פאה מן הפת, יכול בעל הבית לתבוע את העני שישלם לו דמי טחינת הקמח ואפיית העיסה כשאר הזול, ואמנם לא ינכה בעל הבית שווי זה מן הפאה שנותן לעני, שאז לא יקיים בשיעור זה מצוות נתנית פאה, אלא יתן פת בשיעור פאה על הכל, ואחר כך יגבה ממנו את דמי הטחינה והאפייה. אך ודאי כל זה הוא כאשר העני נהנה ונח לו במה נטחן הקמח ונאפה, אבל אם אינו נהנה מזה, אינו חייב לבעל הבית תשלום על זה.

אמירת לחשים סגוליים לרפואה ולהוצאת עין הרע

במשנה נתבאר שלדעת ר' עקיבא הלוחש על המכה ואומר 'כל המחלה אשר שמת' במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רפאך' (שמות טו כו) אין לו חלק לעולם הבא. וכתב בשדי חמד (כללים מערכת הלמ"ד אות קיז) בשם ספר מי ששון (הוספה, י:): שהזהיר מאד שלא ללחוש לעין הרע בלחשים המודפסים, כי הלחש מזיק מאד לו ולזרעו בעולם הזה ובעולם הבא. ובדבריו אין מבואר באיזה לחשים דיבר ועל איזה לחשים הנדפסים הוא מכוי, ומשמע שגם בלחשים שאין בהם שום השבעות לשמות או למלאכים או לעין הרע עצמה אמר גם כן שירחק מהם.

וכתב בשדי חמד שאינו יודע טעם לזה, והחיד"א בסוף ספרו מורה באצבע ומהר"ח פאלאג'י בספרו עתרת החיים העתיקו לחש נגד עין הרע המתחיל 'משביע אני עליכם כל מיני עינא בישא' וכבר נתפשט ללחוש אותו לעין הרע, וכן נהגו בלחשים אחרים כיוצא בזה, ואין מי שחושש בדבר מאחר שאין בו השבעות לשמות ומלאכים.

והביא שבש"ת קול גדול למהר"ם בן חביב (סי' ו) נשאל אם מותר לשמוע בקול מלחשים למיני חולאים, ואם יש לחשוש מפני מה שעל הרוב נעשה זה על יד נשים. ובתשובתו הביא מה שאמרו בסוגיין שהלוחש על המכה ואומר כל המחלה וכו' אין לו חלק לעולם הבא, ואמרו בגמרא שמדובר בלחש שיש בו גם ריקקה על המכה, והטעם שאין לו חלק לעולם הבא הוא משום שמזכיר שם שמים על הריקקה, וכתבו הרי"ף והרא"ש שכשאינו מזכיר שם שמים אף על פי שיש לו חלק לעולם הבא מכל מקום איסור יש בדבר לפי שמתרפא בדברי תורה ואומר פסוק מן התורה לשם רפואה.

ומוכח שלא נאסר אלא להתרפאות בדברי תורה, אבל שאר לחשים בלא דברי תורה מותרים. ואף לדעת הרמב"ם שפסק שאף בלא ריקקה ובלא הזכרת השם הוא בכלל הכופרים (הובא באליבא דהילכתא להלן קא.), היינו דווקא בלוחש דברי תורה, לפי שעושה דברי תורה רפואת הגוף ואינן אלא רפואת הנפש, אבל בשאר לחשים ודאי אין איסור.

וכתב שאין לחשוש בזה משום דרכי האמורי, כיון שלהלכה כל שיש בו משום רפואה אין בו משום דרכי האמורי (שבת סז. שו"ע או"ח סי' סכ"ז). ואף על פי שאין הלחשים הללו מצויים אלא בנשים, אין לחשוש מפני זה שהוא מדרכי האמורי שצריך לעשותו דווקא על ידי אנשים מסוימים בלי שנדע הטעם בדבר, שהרי מבואר בשו"ע (או"ח סי' שו"ט) שמותר למדוד חגורה של חולה וללחוש עליו כדרך שלוחשות הנשים, ואין בו איסור לא משום מדידה בשבת [משום שהיא מדידה של מצוה] ולא משום דרכי האמורי. ומבואר שאף על פי שהלחש מצוי יותר אצל הנשים אין צריך לחשוש משום כך שהוא מדרכי האמורי.

משיחת רצועות התפילין בשומן דגים טמאים

בשו"ת נודע ביהודה (תניינא או"ח סי' ג) נקט לדינא כדברי רש"י שמדובר בחלזון שעושים ממנו הציצית, וממה שרש"י קרה לה 'תולעת' למד חידוש דין בענין מריחת תפילין בשומן של דג טמא.

שהנה ספרי תורה ותפילין ומזוזות צריכים להיכתב על קלף שנעשה מעור בהמה וחיה טהורה, כמו שנפסק להלכה בשו"ע (יו"ד סי' רעא ס"א), והטעם הוא לפי שנאמר בתפילין ומזוזות (שמות יג ט) 'למען תהיה תורת ה' בפין', ודרשו חכמים (שבת קה.) 'בפין' - מן המותר בפין, מלמד שאין כותבין תפילין אלא על גבי עור בהמה טהורה. וכן עור הבתים של התפילין אין עושים אותה אלא מעור בהמה וחיה טהורה וכמו שנפסק בשו"ע (או"ח סי' לב סל"ז), והוא גם כן מטעם זה. ודן בן המחבר בשו"ת נודע ביהודה בענין רצועות של תפילין שמושחים את העורות בשומן דגים טמאים הנקרא פישטראן, אם יש בו חשש משום שצריך להיות מן המותר בפין, ושומן דגים טמאים אינו מן המותר בפין. ושורש הנידון הוא אם דבר שאינו אלא מראה בעלמא יש בו גם כן דין זה שיהיה מן המותר בפין או לאו.

ובתשובתו הביא בן המחבר ראיות לכאן ולכאן, ומסוגיין הוכיח שבמראה בעלמא אין צריך שיהיה מן המותר בפין, ואפילו במקום שעיקר המצוה היא במראה זה. שהרי תכלת היתה במשכן ובמקדש, בפרוכת ובבגדי כהונה, והרי צבע התכלת הוא דם חלזון שהוא תולעת כמו שפירש רש"י בסוגיין, ותולעת אינה מן המותר לישראל ואף על פי כן צבעו בו חפצי שמים שיש מצוה במראה שלהם שיהיה בצבע תכלת. ומוכת שאם גוף הדבר שהוא הצמר הוא מדבר טהור, אין קפידא בצבע שנצבע בו, הואיל והוא רק למראה. ואם כן הוא הדין בשיחור הרצועות, שאף על פי שהוא הלכה למשה מסיני, אין בצביעה זו ממש ואין קפידא שיהיה מדבר טהור.

אמנם שוב כתב שבנידון זה אם החלזון הוא מין טמא יש סתירות, שבמנחות (שם) אמרו שברייתו דומה לדג, ואם כן אין ראייה כלל מתכלת שיש לומר שחלזון הוא דג טהור ויש לו סנפיר וקשקשת. אך רש"י (מנחות שם ד"ה ועולה) כתב שהוא עולה מן הארץ, ואם הוא רמש הארץ בודאי שהוא טמא. ולכאורה מלשון הברייתא 'ברייתו דומה לדג' מוכח שהוא רמש הארץ, שהרי אם הוא מן המים לא שייך בו לשון דומה, שאם הוא דומה לדג ותולדתו מן המים הרי הוא דג ממש. ולכך פירש רש"י שעולה מן הארץ, והיינו שהוא רמש הארץ, ולכך אינו נופל בו שם דג ממש, שמה שגדל ביבשה אינו מסוג הדגים, ולכן אמרו בגמרא שהוא דומה לדג בתמונתו אבל אינו דג ממש. אבל בסוגיין כתב רש"י (הנ"ל) שהוא תולעת שיוצא מן הים, וכן במסכת מגילה (ו.) כתב רש"י (ד"ה ע"י חלזון) שהחלזון עולה מן הים על הארץ. ולפי זה יש לומר שיש לו סנפיר וקשקשת והוא טהור, ואין להוכיח ממנו שמראה וצבע אינו כלום והוא כשר גם כשאינו מן המותר בפין.

ולמעשה מסיק שבכל זה היה מקום לפלפל אם עיקר הצביעה היתה נעשית מדבר טמא, אבל כיון שבלאו הכי צביעת הרצועות עצמן אינה נעשית בשומן דג טמא ורק אחר הצביעה מושחין את העורות בשומן דג טמא, ומשיחה זו אינה גורמת את עיקר השיחור ואין עושים אותה אלא רק להצליל הצבע למראה נאה ולרכך העור וליפות, ובוה בודאי אין קפידא אם הוא מדבר טמא.

ובשו"ת מהרש"ג (ח"א סי' כד) כתב שגם מי שמחמיר להיות טוב שלא למשוך את הרצועות בשומן דגים טמאים, מכל מקום בחלב בהמה טהורה ודאי אין מקום להחמיר, שאך על פי שהוא אסור באכילה מכל מקום לא יצא מכלל מן המותר בפין לענין זה.

בן סורר ומורה שרצו אביו ואמו למחול לו מוחלין לו

ויש להבין הלוא אינו נהרג על מה שהמורה נגדם אלא ע"ש סופו שסופו ללסטם את הבריות, אם כן למה תועיל מחילתם. ונראה דהנה יש להתבונן במאמרם ז"ל (שם ע"ב.) הגיעה תורה לסוף דעתו וכו', הלוא כמה רשעים גמורים שעשו כל התועבות שבעולם ולבסוף עשו תשובה, ושמה יה' זה כמותם, הלוא לא ננעלו דרכי תשובה לפני שום אדם וכמאה"כ (תהלים ז) 'תשב אנוש עד דכא' ודרשו ז"ל (ירושלמי חגיגה פ"ב ה"א) עד דכזוכה של נפש מקבלין. אך נראה דהנה איתא בספרים הקדושים שתשובה מועלת לישראל ולא לעכו"ם, ונראה דמחמת שישראל הם בני אברהם יצחק ויעקב, שהם בעצם נפשות טהורות וטובות רק שבמקרה נתלכלכו בעבירות, אבל כשעושה תשובה שוב מתעוררת בו הנקודה השרשית האחוזה בשלשלת הקודש עד האבות הקדושים ושופעת בו רוח חיים חדשים ממקור ישראל, ובודאי תתמיד תשובתו וישאר נאמן להשי"ת ותורתו, אבל עכו"ם מאחר שנתקלקלו ונכרתה חיותם כענף הנכרת ממקום חיותו שוב אין לו תקנה, ואף כשיעשה תשובה בודאי לא תתמיד ויחזור לסורו. הכלל שכל עצמה של תשובה שמועלת היא מפני ההשתלשלות עד האבות, ממילא זה שהוא סורר ומורה נפסק חיבורו מאביו ואמו ושוב אין לו חיבור בשלשלת הקודש בודאי שלא יעשה תשובה, ואף אם יעשה לא תתמיד ויחזור לסורו, וסופו ללסטם את הבריות, אבל כשאביו ואמו מוחלין לו הנה הוא עדיין נקשר בשלשלת הקודש, שוב אינו נהרג, שיכול להיות שעוד ישוב בתשובה שלימה המתקבלת כנ"ל.

(שם משמואל, כי תצא, תרע"א)

זקן ממרא שרצו בית דין למחול מוחלין לו וכו' ולא הודו לי שלא ירבו מחלוקת בישראל

והא דבזקן ממרה כתיב (דברים יז ב) 'ובערת הרע מישראל', נראה דבא לרמז שלא נאמר שזו רעה והעדר כבוד השופטים, ואם רצו בית דין למחול מוחלים לו, קמ"ל שזו רעה חולי מתפשטת בכלל האומה הישראלית, שאם לא יבטל היחיד דעתו להרוב הגדולים באומה במקום האלקי, תרבה הרעה ויעשו בני ישראל אגודות אגודות, ויתפרד הקשר האמיץ אשר בו יתוארו 'גוי אחד בארץ'. ואם כן אין בכוח בית דין למחול. וכן איתא בגמרא על זקן ממרה לא הודו לו כדי שלא ירבו מחלוקות בישראל, כי כבוד האומה וקיומה אין בידם למחול. וכמו מלך שמחל על כבודו דאינו מחול (כתובות יז.), כי כבודו הוא כבוד האומה. וזה חלק גדול מכחות התאוה להיות מצויין וממציא דרך חדש ולהבדל מן הכלל השם ישמרנו.

(משך חכמה, כי תצא)

שלחו מתם איזה בן עולם הבא וכו' ענוותן ושפל ברך שייך עייל שייך ונפיק וגריס באורייתא תדירא ולא מחזיק טיבותא לנפשיה וכו'

והנה מי שאין לו שם מעלה אין בזה שום חידוש שאינו מתגאה, ומי שיש לו מעלות התורה ומדות טובות ובכל זאת מתנהג בענוה זוהי הרבותא. וזה כוונת הגמרא מי שהוא גריס באורייתא תדירא ויש לו במה להתגאות, ובכל זאת הוא ענוותן ושפל ברך, אדם כזה הוא בן עולם הבא.

(בית ישראל השלם, ליקוטים)

גם החתן שלך יקבל

את השי"ס הבינוני
במהדורה המורחבת (31 ס"מ)

והשנה

במהדורה מיוחדת
בכריכת דמוי עור חדשה
אצילית וחזקה במיוחד

ש"ס עוד והדור

המתנה המושלמת לחתן המושלם

רק השנה

מבצע מיוחד על השי"ס החדש והיוקרתי

רוכשים את השי"ס המורחב
המפאר כל בית בישראל

2600 ₪ בלבד
במקום ~~2900~~ ₪

וגם מקבלים

סט מתיבתא על מסכת אבות
6 כרכים מפוארים עם לקט נרחב של כל המפרשים על המסכת

המתנה ברכיפת המהדורה המורחבת החדשה דמוי עור
או ברכיפת ש"ס החתנים המפואר (36 ס"מ) ולבד!
המלאי מוגבל וכל הקודם זוכה!!

להגדיל תורה ולהאדירה

להשיג בהנויות הספרים המובחרות
מוקד הזמנות: 1800-22-55-66

חדש - הופיע ויצא לאור במדבר א

הספר לביקור יאט לאילן!

באורך נראה

אור

לחמש אור החיים המבואר

- פירוש רש"י השלם עם ביאור חדש מלוקט ממפרשי רש"י
- מהדורת 'אור החיים' מונה בדקדוק רב ע"פ דפו"ר בתכלית הפאר
- ביאור 'מאורי אור' - ביאור על דברי האוה"ח הק'
- ילקוט 'מאורי החיים' - לקט נרחב של מקורות
- מאמרי חז"ל וטובאות מספה"ק על 'אור החיים'

להגדיל תורה ולהאדירה

להשיג בהנחיות הספרים המובחרות
מוקד הזמנות: 1800-22-55-66